

Hunden i statens tjänst

Dogs in the service of the government

Sofie Ericzén, Eva Eriksson, Agneta Sandberg, Ann-Sofie Sandell

Foto: RPS Foto

**Sveriges Lantbruksuniversitet
Institutionen för husdjurens miljö och hälsa
Etologi- och Djurskyddsprogrammet**

Skara 2008

Studentarbete 176

***Swedish University of Agricultural Sciences
Department of Animal Environment and Health
Ethology- and Animal Welfare programme***

Student report 176

ISSN 1652-280X

Hunden i statens tjänst

Dogs in the service of the government

Sofie Ericzén, Eva Eriksson, Agneta Sandberg, Ann-Sofie Sandell

Projektarbete, 6 hp, Etologi- och Djurskyddsprogrammet

Handledare: Jenny Loberg
Institutionen för husdjurens miljö och hälsa
Sveriges Lantbruksuniversitet (SLU)
Box 234, 532 23 Skara

Innehåll

Abstract.....	s. 4
Syfte.....	s. 5
Bakgrund	s. 5
Hunden	s. 6
<i>Hundens evolution</i>	s. 6
<i>Hundens beteende</i>	s. 7
Användningsområden.....	s. 8
<i>Polisen</i>	s. 8
<i>Försvaret</i>	s. 9
<i>Tullen</i>	s. 9
Utbildning och grundläggande krav på hund och förare.....	s. 10
<i>Polisen</i>	s. 10
<i>Försvaret</i>	s. 12
<i>Tullen</i>	s. 13
Tjänstehundens livssituation och hälsa	s. 14
<i>Polisen</i>	s. 14
<i>Försvaret</i>	s. 14
<i>Tullen</i>	s. 15
Diskussion och slutsats.....	s. 16
Sammanfattning.....	s. 19
Referenslista	s. 20

Abstract

All our domesticated dogs origin from the Gray wolf (Savolainen et al., 2002). Humans and wolves started to hunt together because the wolves could help humans by tracking the prey and the humans could provide the wolves with food and protection (Clutton-Brock, 1995). By the biological and cultural process the wolf developed into a domesticated dog and about 4000 – 3000 years ago different breeds began to develop (Harcourt, 1974 in Clutton-Brock, 1995 & Clutton-Brock, 1995). Trough artificial breeding we today got several breeds with different characteristics (Clutton-Brock, 1995).

Today the Swedish government uses dogs in policework, customs, militarywork and correctional systems. They are used partly to defend their handler, partly to prevent criminals from running away, but in front of all to use their extra-ordinary sense of smell to track different kinds of substances and persons. The dogs have to pass several tests to assure their ability to manage the work (SOU 2005:75). Once the dogs have passed their tests they are put in training within their different work areas and get to pass through plenty of tests before they are put in service (SOU 2005:75). The police, customs and military are using several different breeds, depending on what they are suitable for, but the most common breed is the German shepherd (SOU 2005:75).

Dogs at the governments' service are occasionally excluded from the Swedish animal protection laws (DFS 2004:5; DFS 2004:18). This partly implies that there are no inspections to control how the dogs are cared for and partly that there are no laws that control how the military dogs are kept (SOU 2005:75).

We have gathered information in this subject to be able to discuss and reflect on how these working dogs are used and what things that could affect them. Are the dogs suitable for the work in the police, customs and military according to an evolutionary view and are their everyday life and work accommodated to their natural needs and behaviours?

Syfte

Syftet med detta arbete är:

- Att få kunskap om hunden som art
- Att få kunskap om hur hunden utvecklats och domesticerats
- Att få inblick i hur och var staten tränar och använder sina tjänstehundar
- Att jämföra livssituation och arbetsituation för de hundar som arbetar inom statens tjänst med hundens naturliga behov och beteende

Bakgrund

I statens tjänst används idag hundar inom polisen, försvaret, Tullverket och kriminalvården. Med hjälp av statliga medel utbildas även ledarhundar. Vi har valt att rikta in oss på polisens, försvarets och Tullverkets hundar. Då vi inte vet så mycket om dessa hundar och inte heller har så mycket information om deras hälsa vill vi med detta arbete bilda oss en uppfattning om ämnet.

Om vi ska kunna förstå om hundarnas liv som tjänstehundar är bra för dem eller inte måste vi ha kunskap om deras grundläggande behov. Det bör vi få genom att skapa oss en bild av deras evolutionära utveckling och naturliga beteenden. Vi vill ta reda på vilka raser som används, hur hundarna väljs ut till tjänstehundar och vilka egenskaper hundarna måste ha. Har de raser som används rätt förutsättningar när det gäller lynne och rasegenskaper?

Vidare vill vi veta mer om tjänstehundarnas utbildning och arbetsuppgifter för att kunna diskutera vilka effekter det kan ha för deras välbefinnande. Blir hundarna genom sin utbildning tillräckligt förberedda för kommande arbetsuppgifter? Vi vet att sällskapshundar omfattas av många lagtexter men väldigt lite om hur tjänstehundarna är skyddade av svenska lagar och förordningar. Det är inte heller känt för oss hur de svenska tjänstehundarnas livssituation ser ut utanför tjänst.

Hunden

Hundens evolution

Vår domesticerade hund, *Canis familiaris*, härstammar från den vilda vargen, *Canis lupus*, och har ett ursprung i Östasien (Savolainen et al., 2002). Hunden är en av 36 arter i familjen Canidae dit bland andra vargen, dingon och rödräven också hör (Wayne & Vila, 2001 in Stepniak et al., 2002). Man är osäker på när människan och vargen började följas åt men man har i arkeologiska fynd från 400 000 år FN (före nutid) hittat vargben i anslutning till lämningar av dåtidens hominider (Clutton-Brock, 1995). Enligt samma källa behöver det dock inte betyda att de då levde sida vid sida utan jägarna kan ha dödat varg ibland för deras kött och päls. Clutton-Brock (1995) skriver att det var när hominiderna började jaga med pilar försedda med stenspets, under Mesolitikum, som de påbörjade samarbetet med vargen i deras jakt. Tidigare använde de stenyxor för att döda sina byten men med användandet av pilen så kunde de ha ett större avstånd till sina byten och då kan vargen ha varit viktig för att kunna spåra skadade djur (Clutton-Brock, 1995). Det kan vara början till domesticeringen av hunden och detta styrks bland annat av ett 12 000 år gammalt fynd från Israel där en hund/vargvalp blivit begravd med en människa vilket kan tyda på en nära relation mellan dem (Davis & Valla, 1978).

Enligt Clutton-Brock (1995) lär många vargar ha följt människan men en enda kull från någon av dessa kan vara grunden för den stora populationen av domesticerade hundar som spred sig över världen. Detta grundar hon på att olika fynd av domesticerade hundar från olika delar av världen är väldigt lika både storleksmässigt och morfologiskt. Clutton-Brock (1992 in Clutton-Brock, 1995) menar att domesticeringen bestod av en biologisk och en kulturell process som var sammanflätade med varandra. Den biologiska processen var troligen att föräldradjuren blev isolerade från den vilda vargpopulationen och kunde bara reproducera sig med varandra (Clutton-Brock, 1995). Enligt samma källa blev denna lilla grupp av djur väldigt inavlad och det skedde en genetisk drift som bidrog till att hunden började skilja sig genetiskt och morfologiskt från vargarna. Efter generationer så ökade antalet djur i den nya domesticerade "arten" och det genetiska utbudet förändrades och ökade med hjälp av selektion i den mänskliga miljön (Clutton-Brock, 1995). Den kulturella processen började med att den vilda vargen blev en del av människans samhälle och blev dess så kallade ägodel (Clutton-Brock, 1995). Tack vare vargens naturliga variation av till exempel storlek, proportioner, pälsfärg och svans- och öronpositioner blev de tama vargarna mindre och mindre lik sina förfäder på grund av kombinerad artificiell och naturlig selektion (Clutton-Brock, 1995). Ett exempel på hur domesticeringen ändrar djurens beteende är att det som är livsavgörande hos ett vilt djur så som hög iakttagelseförmåga och snabb reaktion på stress är något man inte uppskattar hos de tama djuren utan istället uppskattas motsatsen så som foglighet, bristande rädsla och stresstålighet, vilket då också selekteras (Hemmer, 1990). Enligt samma källa hör färgen på pälsen nära ihop med de domesticerade djurens beteende vilket kan ha gjort att små hundar med enfärgad päls var lättare att hantera än de vargliga hundarna. Då man hade lättare att hantera en foglig, lugn och mindre känslig hund så följde utseendet med, så som att hängande öron gav sämre hörsel, stor yvig päls reducerade farten och hår framför ögonen hindrade synen (Clutton-Brock, 1995). Enligt samma källa följdes den kulturella processen av att ägandeskapet av hunden förstärktes med att ha dem i koppel och man kunde sälja, köpa och förhandla om dem som vilken annan vara som helst, vilket förmodligen gjorde att de spred sig över världen. Alla de här förändringarna gjorde att hunden inte längre var ett vilt rovdjur utan en del av det mänskliga samhället med psykiska och beteendemässiga skillnader anpassade till dess ekonomiska, estetiska eller rituella funktioner

(Clutton-Brock, 1995). Den domesticerade hunden och vargen är väldigt lika i DNA-sekvenserna men de skiljer sig åt i genuttrycken i hypotalamus, som är en del av hjärnan där många livsnödvändiga beteenden styrs (Saetre et al., 2004; Kruk et al., 1998).

Runt 2000 - 1000 f.Kr. började olika raser av hundar formas (Harcourt, 1974 in Clutton-Brock, 1995) och från en tid efter det har man hittat många avbildningar av vindhundslänkande hundar på målningar och lergods från antika Egypten (Clutton-Brock, 1995). Clutton-Brock skriver att förmodligen är vindhunden en av de äldsta grundraserna vilka var vanliga i antika Egypten men även mastiffliknande hundar, som hölls som jakt- och vakthundar, och kortbenta hundar avlades där. Under romartiden uppstod de flesta huvudtyperna av hundar vi ser idag som till exempel jakthundar, vakthundar, vallhundar och knähundar (Clutton-Brock, 1995). Enligt samma källa visste romarna redan då att selektion påverkade både hundens utseende, beteende och förmåga att utföra olika saker och de visste även att det var viktigt att träna hunden tidigt för att få en användbar hund. En man vid namn Columella rekommenderade under första århundradet efter Kristus att en vallhund helst skulle ha en vit päls för att skilja sig från den vilda vargen och att den inte skulle vara lika tungt byggd som en vakthund men ändå inte lika lätt i kroppen som en jakthund (Forster & Heffner, 1968 in Clutton-Brock, 1995). Vidare skrev han också att en gårdshund helst skulle vara svart för att skrämman bort främlingar, vara kvadratisk byggd med stort huvud och ha framåtvikta öron. Enligt Clutton-Brock (1995) var det i Europa under medeltiden, 1200 - 1400 e.Kr, som den största ökningen av olika raser skedde vilket var en följd av att jakt på den tiden var en viktig del för att uttrycka makt och status (Clutton-Brock, 1995). Samma källa menar att eftersom man jagade all sorts vilt som fanns så avlade man fram en sorts hund för alla olika typer av vilt. Till exempel så fanns det särskilda hjorthundar, varghundar, vildsvinshundar, utterhundar men även eftersökshundar som blodhundar och vindhundar som jagade ett synligt byte (Clutton-Brock, 1995). Idag finns det otroligt många olika raser av hundar och vi håller dem för olika ändamål där de är vår medhjälpare men förmodligen har vi dem mest för deras tillgivenhets skull (Clutton-Brock, 1995).

Hundens beteende

Det finns endast ett fåtal publicerade studier om domesticerade hundars beteende eller hundar i allmänhet (Slabbert & Odendaal, 1999). Enligt samma källa går det dock att hitta många studier där hunden har utvecklats ett problembeteende eller på annat sätt utgör problem för människan. Det finns även många studier på övriga hunddjur, såsom vargar, hyenor och vildhundar (Slabbert & Odendaal, 1999) vilket gjort att vi har fått titta mycket på vargens beteende, den domesticerade hundens närmaste släkting.

Vargar lever i flockar där det finns två separata hierarkier, en för tikar och en för hanar (Kleiman & Eisenman, 1973). Enligt samma källa är den hanliga hierarkin typiskt linjär medan den, under α och β djuren, är mer otydlig för tikarna. Vidare beskrivs det att underordnade hanvargar och även tikar visar sig undergivna den dominant hanen som patrullerar reviret, leder flocken och även visar dominant signaler tillbaka till de underordnade. Många vargar bildar par men ledarparet brukar hindra de lägre rankade i flocken att para sig så vanligtvis får bara en tik valpar, med en kull på runt fyra till fem stycken (Kleiman & Eisenman, 1973).

Vargar jagar stora byten i flock (Kleiman & Eisenberg, 1973). Bytena lokaliserar oftast med hjälp av hörseln och luktsinnet (Estes, 1967 in Kleiman & Eisenberg, 1973) och sedan övergår de till att använda sig av synen när jakten väl har börjat (Mech, 1970, in Kleiman &

Eisenberg, 1973). Den domesticerade hunden har dock inte så bra syn för att urskilja former, men de har lättare att urskilja rörelser (Fuller & Fox, 1969 in Kleiman & Eisenberg, 1973). Vargen dödar sitt byte genom upprepade bett under jakten vilket skadar och utmattar djuret så det försvagas successivt och därefter börjar vargarna äta av det, som tillslut gör att djuret avlider (Estes & Goddard, 1967; Mech, 1970; van Lawick & van Lawick-Goodall, 1971 in Kleiman & Eisenman, 1973). När hunddjur ska döda ett litet byte använder de sig av ett speciellt skakande på huvudet medan de håller bytet i sina käkar för att bryta eller krossa nacken på det (Fox, 1971; Leyhausen, 1965b in Kleiman & Eisenberg, 1973).

Hunddjur har ett väl utvecklat luktsinne (Kalmus, 1955) vilket troligen är en gammal egenskap som beror på den stora luktlob som hittats på både moderna och fossila arter (Radinsky, 1969 in Kleiman & Eisenberg, 1973). Tack vare detta kommunicerar de mycket med doftmarkeringar, bland annat med urin som hanarna placerar ungefär i noshöjd på till exempel träd genom att lyfta på bakbenet då de urinerar (Kleiman & Eisenberg, 1973).

Vargar har många kommunikationsljud för nära avstånd och för de långa avstånden när man vill hålla andra flockar borta används ylandet (Joslin, 1969 in Kleiman & Eisenman, 1972). Då hunddjur har nära sociala interaktioner mellan varandra används olika kroppssignaler med hjälp av öron, svans och kropp och om man ser på de mer sociala hunddjuren använder de sig av en större variation av signaler, speciellt när det gäller svansföring och ansiktsuttryck (Kleiman & Eisenman 1973). Underordnade djur i flocken undviker ögonkontakt med de högre rankade djuren i nära sociala interaktioner och överlag så har alla hunddjur ett sorts stereotypiskt svansviftande för att visa sig icke-aggressiva eller vänliga (Fox, 1971 in Kleiman & Eisenman, 1973; Kleiman, 1967 in Kleiman & Eisenman, 1973).

Användningsområden

Polisen

När man pratar om polishund menar man övervaknings- narkotika- kriminalsök- och bombhund eller annan hund med polisiär specialdressyr (1 kap 2 § Rikspolisstyrelsens föreskrifter och allmänna råd (RPSFS 2003:2) om polisens hundverksamhet). Enligt 1 kap 3 § i samma föreskrift får polishundar inte användas för att spåra djur. Totalt hade den svenska polisen 430 hundar år 2005 varav 395 stycken var övervakningshundar (3 kap "Hundgöra – att göra hundar som gör nytta" (SOU 2005:75) Betänkande av Tjänstehundsutredningen). Enligt samma källa var 35 av dessa specialsökhundar (narkotikasök, bombsök, kriminalsök eller brandhårdssök). Övervakningshund används i skyddsarbete där deras främsta uppgift är att skydda sin förare genom att attackera vid hot men även skickas efter flyende personer som ska gripas samt bevaka gripna personer och förhindra att de flyr (L. Carlsson, personlig kommunikation). Leif Carlsson berättade också att narkotika-, kriminalsök- och bombhundar alla är tränade på att söka upp olika föremål, exempelvis är narkotikahundar tränade till att hitta både amfetamin, hasch, heroin och kokain. Kriminalsökhundar söker efter avlidna människor både på land och i vatten (L. Carlsson, personlig kommunikation). Samma källa berättade att då hunden söker i vatten söker den från båt och markerar människan så att Kustbevakningen sedan kan hjälpa till med dykare. Källan berättade vidare att vapenhundar söker efter ämnet nitrocellulosa, som är rester efter avfyrat vapen. Övrig polisiär användning av hundar kan vara spår genom markburen vittring, personsök inomhus och utomhus genom luftburen vittring eller räddningssök då hunden letar efter en försvunnen person (L. Carlsson, personlig kommunikation). Det går även att träna hundar så de kan söka spår av sperma men

enligt Leif Carlsson finns det endast en spermasökhund i Europa, eftersom detta är en väldigt ny projektverksamhet som bara funnits något år. Spermasökhunden används för att söka brottsplats efter exempelvis en våldtäkt och på så sätt kan tekniker säkra bevis (L. Carlsson, personlig kommunikation). Av alla polishundar är majoriteten hanhundar och den vanligaste rasen är Schäfer men även Malinois, Engelsk Springer spaniel m.fl. används (Tabell 1+2).

Försvaret

Inom Försvarmakten utbildar man bevakningshundar, ammunitions- och vapensökande hundar samt minhundar (3 kap SOU 2005:75). Totalt finns det 140 hundar inom Försvaret varav 64,2 % är av rasen Schäfer medan andra vanliga raser är Malinois och Labrador Retriever (Tabell 2). Liksom hos polisen är majoriteten av försvarets hundar hanhundar (Tabell 1). Majoriteten av hundarna är bevakningshundar, som används för att bevaka objekt, till exempel en flygbas eller förläggning, med hjälp av hörsel och luktsinnet (3 kap SOU 2005:75). Enligt källan ovan är dessa hundar dresserade för att tillsammans med hundförare kunna patrullera långa sträckor och markera vittring av människor och främmande ljud, samt kunna följa kilometerlånga människospår i varierande terräng och väder. Vidare anges att de ammunitions- och vapensökande hundarna tränas för att söka efter vapen, ammunition och sprängmedel vid vägspärrar, i byggnader, fordon, fartyg och terräng. Försvarmakten har två olika sorters minhundar, bland annat den klassiska minhunden som i kort koppel söker en minfri väg och används framförallt vid räddning av människor som gått in i minfält (3 kap SOU 2005:75). Enligt samma källa finns det även så kallade långlinehundar som i lång lina söker av 10 meter rakt ut från föraren och tillbaka. Föraren flyttar sig sedan i sidled och gör om proceduren vilket används för att på kort tid söka av stora områden efter minor (3 kap SOU 2005:75).

Tullen

Tullverket använder sig idag enbart av narkotikasökhundar, men man har även bedrivit viss försöksverksamhet i att utbilda hundar för att kunna söka tobak och vapen (3 kap SOU 2005:75). Enligt hundförare Ida Ling (personlig kommunikation) används Tullverkets 57 hundekipage vid tullstationerna runt Sveriges gränser mot narkotika och försök bedrivs med vissa hundar som ska markera mot vapen och ammunition. År 2005 var 72% av Tullverkets hundar hanhundar (Tabell 1). De flesta av Tullverkets hundar är jakthundar såsom Engelsk Springer spaniel, Labrador Retriever och Flatcoated retriever, men även Schäfer är vanlig (Tabell 2; www.tullverket.se/se/om_oss/narkotikasokhundar, 2007-11-14).

Tabell 1.

Fördelning mellan kön av hundar inom polisen, försvarmakten och Tullverket, 2005.

	Polisen	Försvarmakten	Tullverket
Andel hanar	84 %	72 %	72 %
Andel tikar	16 %	28 %	28 %

Källa: Hundgöra – att göra hundar som gör nytta, betänkande av tjänstehundsutredningen, 2005, SOU 2005:75

Tabell 2.

Fördelning av raser inom polisen, försvarsmakten och Tullverket, 2005.

Hundras	Polisen	Försvarsmakten	Tullverket
Australian Cattle dog		0,9 %	
Boxer	0,2 %		
Cocker spaniel	0,2 %		
Dobermann		0,9 %	
Engelsk Springer spaniel	2,8 %	1,9 %	25,6 %
Flatcoated Retriever			9,3 %
Golden Retriever			2,3 %
Holländsk herdehund		0,9 %	2,3 %
Kelpie	0,2 %		2,3 %
Labrador Retriever	1,4 %	13,2 %	23,3 %
Malinois	17,3 %	12,3 %	2,3 %
Riesenschnauzer	0,2 %		
Rottweiler	0,5 %		
Schäfer	76,4 %	64,2 %	27,9 %
Tervueren		0,9 %	
Okänd ras alt. Blandras	0,7 %	4,7 %	4,7 %

Källa: Hundgöra – att göra hundar som gör nytta, betänkande av tjänstehundsutredningen, 2005, SOU 2005:75

Utbildning och grundläggande krav på hund och förare

Polisen

Rikspolisstyrelsen köper in hundar från privata uppfödare (Ds 1994:90) eller från vanliga hundägare som av någon anledning vill sälja sin hund (3 kap SOU 2005:75). Valparna får bo hos en fodervärd (Allmänna råd 1 kap RPSFS 2003:2) innan de anlagstestas vid ca 15-18 månader, för att undersöka lämpligheten, för att sedan dresseras i 4-5 månader (Ds 1994:90). Därefter utförs ett Lämplighetstest (L-test) tidigast vid 18 månaders ålder (3 kap SOU 2005:75). Lämplighetstestet testar hunden i bland annat följande (L. Carlsson, personlig kommunikation):

- Förmåga att acceptera främmande människor
- Mod
- Förmåga att bli arg vid hot
- Försvarslust för sig själv, sitt revir och sin flock
- Kamplust (utan aggression)
- Föremålsintresse
- Förmåga att vara lugn i passivitet
- Förmåga att starta rätt inför retning
- Förmåga att avreagera och att koncentrera sig
- Förmåga att komma ihåg obehag och skapa minnesbilder
- Anpassningsförmåga
- Uppmärksamhet
- Reaktionsbenägenhet

Detta sker ofta i anslutning till ett arbets- och miljöprov som liksom L-testet tar ungefär en timme (3 kap SOU 2005:75). Miljöprovet testar hundens reaktion på miljö genom olika underlag, mörker, ljud o.s.v. medan arbetsprovet testar hundens föremålsintresse och sökintresse (L. Carlsson, personlig kommunikation). Källan säger att man kan testa sökintresset genom att gömma ett föremål, föremålsintresset testas genom att man skrämmer hunden med ljud och ser om hunden fortfarande vill söka upp det som skapade ljudet. Kamplusten testas genom att man får kampa med en trasa (L. Carlsson, personlig kommunikation). Godkänns hunden får den en provtid hos sin hundförare i en till två månader, då hunden även ska veterinärbesiktigas med röntgen på rygg, armbågs- och höftleder (3 kap SOU 2005:75). Det är först efter denna tid som köp kan genomföras och kontrakt skrivas (L. Carlsson, personlig kommunikation). Källan beskriver avtalen enligt följande; A-avtal innebär att staten äger hunden (303 st 2006), B-avtal innebär att hundföraren äger hunden (106 st 2006) och C-avtal är provhundsavtal (17 st 2006) medan D-avtal gäller fjällräddningshundar och E-avtal civil eftersökshund. Det är Rikspolisstyrelsens centrala hundenheter; Rikskriminalpolisens polishundtjänst, som bland annat utbildar hundförare och instruktörer och meddelar föreskrifter för polisens hundverksamhet (3 kap SOU 2005:75). Föraren får träna med sin hund innan tjänstbarhetsprov 1 kan avläggas (L. Carlsson, personlig kommunikation). Hunden måste bli godkänd i tjänstbarhetsprov 1 innan den får användas i polistjänst (Ds 1994:90) samt i vidare träning och utbildning (L. Carlsson, personlig kommunikation). Tjänstbarhetsprov 2 avläggs senast ett år efter tjänstbarhetsprov 1 och tjänstbarhetsprov 3 senast två år efter tjänstbarhetsprov 1 (2 kap 1 § Rikspolisstyrelsens föreskrifter och allmänna råd (RPSFS 2000:5) om prövning av Polisens hundar). Tjänstprovets innehåll beskrivs i 3-5 kapitlen i RPSFS 2000:5 enligt följande:

- Tjänstbarhetsprov 1 består av ett lydnadsprov med platsliggning, skottoberördhet, linförighet med hunden kopplad, fritt följ, platsläggande, inkallning, hopp över hinder, ett skyddstjänstprov med transport av figurant, uppläggning, visitation, överfall vid visitation samt ett fältprov med spår då hunden är kopplad i spårlina.
- Tjänstbarhetsprov 2 består av ett lydnadsprov med platsliggning, skottoberördhet, linförighet med hunden kopplad, framföregående med hunden kopplad, fritt följ, platsläggande, apportering, skall på kommando och hopp över hinder, ett skyddstjänstprov med sändande till stillastående, visitation, fasttagande av flyende, transport av figurant, bevakning, revirsändande och återkallande samt ett fältprov med spår då hunden är kopplad i spårlina, vindmarkering då hunden är kopplad samt sändande med anskällning.
- Tjänstbarhetsprov 3 består av ett lydnadsprov med platsliggning med skottprov, fritt följ, platsläggande, stående, krypande, framåtsändande med inkallning, apportering, skall på kommando, hopp över hinder, inkallande med platsläggande, ett skyddstjänstprov med transport av figurant, överfall under transport, revirsändande med återkallande, modprov med skott vid anrop, angrepp, släppande och visitation, fritagningsförsök, bevakning och sändande till stillastående samt ett fältprov med uppletande av spår då hunden är både kopplad och okopplad, spårning i terräng då hunden är kopplad i spårlina, spårning i tätort med hunden kopplad i spårlina, uppletande av föremål, eftersök av person inomhus och utomhus samt räddningsförsök

Efter tjänstbarhetsprov 2 får polishunden användas inom fler områden och kan testas i tilläggsdressyrerna inomhussök, räddningssök, saksök och hårda spår (L. Carlsson, personlig kommunikation). Enligt 2 kap 1 § RPSFS 2000:5 ska tjänstbarhetsprov 3 därefter avläggas

med godkänt resultat varje år utan längre tid än 14 månader mellan tillfällena. Proven ska genomföras i sammanhängande följd i 1-3 dagar och utöver det ska en fortlöpande tjänstbarhetskontroll ske (2 kap 1 § RPSFS 2000:5). En hund som blivit godkänd i tjänstbarhetsprov 3 kan testas i tilläggsdressyrerna förlängt räddningssök, narkotikasök och vapensök (L. Carlsson, personlig kommunikation). En hund som är ”väl godkänd” i samtliga moment enligt tjänstbarhetsprov 3 kan ges polishundcertifikat (2 kap 6 § allmänna råd RPSFS 2000:5).

För att bedöma om en polis är lämplig som hundförare bör denne få tillfälle att provtjänstgöra tillsammans med en hundförare med polishund samt ges möjlighet att närvara vid hunddressyr (1 kap 4 § allmänna råd RPSFS 2003:2). Vidare skrivs att uttagning av och tjänstgöring som hundförare bör endast ske efter frivilligt åtagande. För att kunna bli hundförare måste man ha grundutbildning som polis samt vara lämplig som hundförare, vilket bland annat innebär att man bör ha erfarenhet av hund och bostads- och familjeförhållanden som möjliggör god omvårdnad (Ds 1994:90). Förutom detta krävs god kondition, gediget hundintresse, en förmåga att kunna arbeta självständigt och fatta snabba beslut (1 kap 4 § allmänna råd RPSFS 2003:2). Poliserna tränar sedan minst 6 timmar dressyr med hundarna varje vecka i tjänst (2 kap, 2 § RPSFS 2003:2) och dessutom mycket på sin fritid (Ds 1994:90).

Försvaret

År 2005 startade försvaret en egen uppfödning av hundar i Sollefteå som är planerad att kunna tillgodose försvaret med deras årliga behov av nya hundar (6 kap SOU 2005:75). Försvarets hundtjänstenhet, FHTE, ansvarar för att försvaret får utbildade hundar (3 kap SOU 2005:75). Enligt samma källa så kan hundarna även rekryteras från privata uppfödare eller vanliga hundägare. De hundar som föds upp vid försvarets egen uppfödning lämplighetstestas (L-testas) mellan 15 och 18 månaders ålder, medan de som köps in testas i den ålder de är, dock inte äldre än 3 år (F. Frölén, personlig kommunikation). Hundarna lämplighetstestas på ungefär samma sätt som polisens hundar och innan de vidareutbildas genomförs även ett så kallat miljöprov och arbetsprov under 32 dagar för att se om hunden kan hantera besvärliga situationer samt för att utröna dess arbetskapacitet (3-4 kap SOU 2005:75). Ovanstående källa berättar också att hundarna även testas medicinskt, med bland annat höftleds- och armbågsledsröntgen. Vidare står det att de hundar som är privatägda och enbart kontrakteras av Försvarsmakten får genomföra ett certifieringsprov för att bli så kallade försvarsmaktshundar (FM-hundar). Dessa hundar delas in i två grupper, hemvärnsbevakningshundar och reservhundar (R-hundar), där hemvärnshundarna krigsplaceras tillsammans med sina ägare, som också är deras förare medan R-hundarna även kan kallas in till övning och utbildning och förs av värnpliktiga (3 kap SOU 2005:75). De hundar som ägs av Försvarsmakten, så kallade stamhundar, får sin grundutbildning på FHTE och sen placeras bevakningshundarna ut på de olika förbanden och de ammunitions- och vapensökande hundarna, så kallade amsökande hundar, får komma till ammunitionssökhundekipagepoolen som organiseras av Totalförsvarets minröjningscentrum (SWEDEC) i Eksjö (3 kap SOU 2005:75). Källan anger också att vidare utbildning av hundarna vid behov sker på förbanden och samma sak gäller för de amsökande hundarna som får fortsatt utbildning tillsammans med sina förare vid SWEDEC.

Förarna till bevakningshundarna består av de 85 värnpliktiga som varje år utbildas i hundtjänst under sin militärtjänst (6 kap SOU 2005:75). Förarna till amsökshundarna samtränas som sagt med sina hundar vid SWEDEC och enligt samma källa finns det ett krav att de ska ha hundvana. De förare som är kontrakterade till SWEDEC och tränar en

amsökshund förbinder sig att uppehålla hundens dressyr samt utföra kontroll- och repetitionsövningar fyra gånger per år (3 kap SOU 2005:75).

Tullen

Tullverket rekryterar vuxna hundar vanligen från privata uppfödare eller privatpersoner som av någon anledning inte kan ha kvar hunden (I. Ling, personlig kommunikation; 3 kap SOU 2005:75). När Tullverket väljer ut och testar sina hundar använder de sig av liknande metoder som polisen, det vill säga ett lämplighetstest där hundens egenskaper och lämplighet i olika situationer undersöks (I. Ling, personlig kommunikation). Samma källa berättar att testet innehåller flertalet moment som är:

- Tillgänglighet
- Jaktlust
- Byteslust
- Konkurrenslust
- Social komplek
- Handlingskraft
- Skärpa
- Försvar
- Temperament
- Nervkonstitut: hundens koncentration, koppling, avreaktion samt förmåga att återhämta sig på kort tid efter uppgift
- Minnesbilder
- Miljöstabilitet
- Avreaktion miljörädsla
- Förmåga att stå emot social utmaning
- Förmåga att övervinna rädsla efter social utmaning
- Arbetsuthållighet
- Nosarbete
- Skotträdsla

Om hunden klarar lämplighetstestet tas den in för en så kallad socialiseringsperiod, då den vanligen kommer till sin blivande förare som har den under cirka en månad (I. Ling personlig kommunikation). Ling berättar vidare att under den månaden testas hundens sökuthållighet samt hur den fungerar i olika arbetsmiljöer.

Tullverkets hundförare utbildar själva sina hundar, utbildningen av hundarna och hundförarna påbörjas på Tullverkets egen skola i Norrtälje (3 kap SOU 2005:75). Samma publikation berättar att grundutbildning av ekipaget sker under 4-6 veckor och efter det fortsätter hundförarna träningen på egen hand på sin arbetsplats under ungefär 5 månader. Vidare kan man läsa att ekipagen slutligen prövas och de som godkänns blir certifierade, vilket betyder att de kan börja användas i tjänst. För att bli hundförare krävs godkänd ettårig grundutbildning på Tullverkets brottsbekämpning (www.tullverket.se/se/om_oss/narkotikasokhundar/Kunskap_hos_forare.htm). Samma Internetsida uppger att efter några års tjänstgöring i kontrollarbete kan man söka hundförartjänst och blir man antagen tilldelas man en hund som man genomför hundutbildningen tillsammans med.

Tjänst hundens livssituation och hälsa

Polisen

Polishundarna får inte vara äldre än 3 år då de rekryteras av polisen (SOU 2005:75). Enligt denna källa bor polishundarna hemma hos sina förare och följer deras arbetsschema. Som vi tidigare nämnt så är ett av kraven för polis som vill bli hundförare, goda familje- och bostadsförhållanden som gör det lämpligt att ha hund (Ds 1994:90). Barn är inget hinder, men man måste ändå vara observant då man introducerar en ny hund (L. Carlsson, personlig kommunikation). I Ds 1994:90 anges att minst 6 timmar per vecka är obligatorisk träning för förare och hund. En hund som anses lämplig och mogen för att bli kommanderingshund kan testas för att se om den kan användas vid större ordningsstörningar, exempelvis som EU-kravallerna i Göteborg 2001 (L. Carlsson, personlig kommunikation). Enligt L. Carlsson var det cirka 35-40 polishundar från hela länet som var med under de kravallerna, samt 10-15 stycken från bland annat Skåne och Värmlands län. 40-45 av dessa polishundar var inne i själva kravallområdet (L. Carlsson, personlig kommunikation). Enligt källan var det en hund av dessa som skadades allvarligt vid de kravallerna. Hunden fick en enkelsidig muskelatrofi (ena sidan av huvudet sjönk in och musklerna förtvinades) men är helt återställd tack vare att den rehabiliterades med hjälp av en dansk veterinär (L. Carlsson, personlig kommunikation). Enligt källan är det mer vanligt med sjukdomar än skador på polishundar, exempelvis är ryggsproblem den största orsaken till att en polishund slås ut i förtid. Vidare säger källan att det är vanligast med sjukdomar på Schäfrarna. Om skador förekommer i tjänst så kan de ha en mängd orsaker, bland annat kan det förekomma skador i samband med skyddsdressyr, skärskador i samband med inbrott eller ledsador i samband med att hundar faller ner från höjder under sökarbeten i industrimiljöer (L. Carlsson, personlig kommunikation). Källan anger att det är respektive polismyndighet som betalar polishundens sjukvård.

Försvaret

De flesta av försvarets hundar är uppstallade på hundgårdar på olika förband i landet (3 kap SOU 2005:75). Enligt samma källa finns det dock så kallade Militärpolishundar (MP-hundar), en typ av bevakningshundar, som följer med sina värnpliktiga förare hem efter uttryckning. Major Frölén (personlig kommunikation) berättar att de vid FHTE, där de grundutbildar hundarna, har ett dussintal dressörer anställda som var och en har ett antal tilldelade hundar. Han berättar vidare att dessa jobbar heltid, måndag till fredag med att dressera hundarna. På helger och kvällar finns det extraanställd personal samt fast personal som aktiverar och sköter hundarna (F. Frölén, personlig kommunikation). Major Frölén berättar också att för hundens del innebär det rastning på morgonen, dressyr hela dagen, middag på eftermiddagen, kvällsrastning och därefter en natts vila. På helgerna är det främst återhämtning som gäller för hundarnas del, men det förekommer även andra aktiviteter som bad, cykling, löpning m.m. (F. Frölén, personlig kommunikation).

Major Frölén (personlig kommunikation) berättar även att vid grunddressyren på FHTE, där han arbetar, är skador sällsynta men det förekommer bland annat skärssår i trampdynor och klobrott. Han uppskattar att allvarligare skador generellt är ovanligt inom försvaret. Vidare tror han att bevakningshundarna, som tillbringar mycket tid i skogen tillsammans med sin värnpliktiga förare, är de som har flest småskador. Major Frölén berättar också att FHTE har en egen veterinär som tar hand om både deras hundar och i viss mån hundarna ute på de olika förbanden. Enligt fjärde kapitlet SOU 2005:75 bedömde försvarsmakten att ungefär 10 % av

stamhundarna var sjukskrivna någon gång under 2004. Samma källa anger att en genomsnittsalder för kassation eller pensionering av hundarna är ungefär 9 år och försvarsmakten har angett "djurskyddsskäl" som anledning till dessa kassationer. Källan förklarar vidare att detta innebär att de inte vill utsätta vissa hundar för fortsatt tjänst. Detta på grund av ålder eller av andra orsaker som gör att hundarna inte längre klarar av den fysiska och psykiska ansträngningen som tjänstgöringen medför.

Tullen

"Alla hundar ägs av Tullverket, men vi förare är fodervärddar. Så min hund lever och bor bara med mig, som om det vore min egna privata hund. Tullen bekostar foder och veterinärkostnader" säger hundförare Ida Ling (personlig kommunikation). Vidare säger hon att för att hunden ska vara lämplig för arbetet och kunna utföra sina arbetsuppgifter på ett bra sätt måste den ha vissa egenskaper. Arbetslust är en viktig egenskap hos tjänstehundar, dels för att den gör hunden dresserbar och motiverad för uppgiften, men dels också för att arbetslusten i viss mån kan kompensera eventuella brister (4 kap SOU 2005:75). Tullverket använder sig gärna av hundar av raserna Engelsk Springer spaniel och Labrador Retriever (http://www.tullverket.se/se/Om_oss/narkotikasokhundar/). I Svenska kennelklubbens rasstandard för Engelsk Springer spaniel beskrivs rasen som stark och aktiv. Om vi tittar tillbaka på vad som testas i tullens lämplighetstest för hund, är egenskaper som stark och aktiv mycket användbara i tullarbetet (I. Ling, personligt kommunikation). Labrador Retriever ska enligt sin rasstandard från Svenska kennelklubben vara starka och spänstiga med stor arbetslust. Också de egenskaperna tyder på att rasen är mycket väl lämpad för arbete inom tullen.

Att tjänstehunden inom tullen bör vara stark, smidig och med stor arbetslust är nog så viktigt i det dagliga arbetet om man frågar hundförare Ida Ling. Ling berättar att tullens hundar måste ha en stark lust att söka och använda nosen. Hon påpekar att det inte går att tvinga hunden att göra ett bra arbete. Vidare poängterar Ling att man aldrig kan belöna en tjänstehund i skarpt arbete för man vet aldrig vilket beteende man belönar, vilket sliter mycket på hunden. *"Det är som att gå fot i 45 minuter utan belöning, därför krävs den starka arbetslusten!"* avslutar Ida Ling (personlig kommunikation).

Diskussion och slutsats

Med vårt arbete har vi försökt få en sammanfattning av hur tjänstehundens situation ser ut, vilka krav de har och vilket regelverk som finns. Vi har beskrivit grundläggande om hundens evolution och beteende. Vi har kunnat konstatera att alla statens tjänstehundar genomgår flera tester för att utröna om de är lämpliga för sin uppgift. Enligt Wilsson och Sundgren (1997) är den typ av tester som används i Sverige idag bra men tillförlitligheten skulle kunna förbättras genom att bland annat använda upprepade testtillfällen och flera oberoende testledare. Enligt en studie gjord av Slabbert och Odendaal (1999) finns det möjlighet att testa om en hund har vissa passande egenskaper för sin kommande uppgift tidigast vid 8 veckor och senast 9 månader, beroende på vilken egenskap som ska testas. Polisen, tullen och försvaret testar inte sina hundar förrän tidigast vid cirka 15 månader. Kan detta ha någon betydelse och skulle de kanske kunna testa sina hundar tidigare? Detta kunde kanske utesluta opassande hundar redan i ett tidigt skede.

Polismyndigheten, försvarsmakten och Tullverket undantas från 16§ Djurskyddslagen, som säger att man måste ha tillstånd om man yrkesmässigt håller, föder upp, upplåter eller säljer sällskapsdjur eller tar emot sällskapsdjur för förvaring eller utfodring (Djurskyddsmyndighetens föreskrifter om kravet på tillstånd enligt 16 § djurskyddslagen (1988:534) för hållande m.m. av häst, hund, katt och övriga sällskapsdjur (DFS 2004:5), Djurskyddslagen (1988:534)). Vi har även funnit att Försvarsmaktens hundar inte omfattas av Djurskyddsmyndighetens föreskrifter och allmänna råd om uppfödning, försäljning och förvaring av hundar samt om förvaringsutrymmen för och avel med hundar och katter (DFS 2004:18). Istället för att försvaret ska undantas helt från vissa lagar så anser vi att de borde ha speciella bestämmelser. Som det är i dagsläget finns det inga bestämmelser för hur deras hundar ska hållas då de är uppbundna eller förvaras. Eftersom de är undantagna från DFS 2004:18 så har de inga mått på hur stora utrymmen hundarna ska ha. Vi antar att detta undantag är gjort för att hundarna ska få vara med ute i fält där man inte alltid kan uppfylla kraven på grund av rådande omständigheter. Försvarets hundar är enligt 28 § Djurskyddslagen även undantagna från bestämmelserna i 24-25, 25b och 26-27a§§ som gäller kontrollmyndigheternas offentliga kontroll. Vi tror inte att försvaret håller sina hundar på ett dåligt sätt men risken med att inte ha några bestämmelser alls vad gäller förvaring eller att det inte sker någon offentlig kontroll är att de helt lagligt kan förvara hundar under olämpliga förhållanden.

Polisens och tullens hundar bor hos sina förare medan majoriteten av försvarets hundar bor på kennel. Enligt en studie på militärhundar i Belgien var de hundar som fick följa med sin förare hem mer sociala än de hundar som bodde i kennel (Lefebvre et al. 2007). I samma studie kom man fram till att de hundar som var mer sociala också var mer lydiga. Man fann även att de hundar som bodde hos sin förare visade färre aggressiva och onormala beteenden. Vi vet inte hur försvarets kennlar ser ut men det finns studier som visar på att hundar som är isolerade från andra hundar genom burväggar eller liknande tenderar att utföra fler onormala beteenden än de som har social kontakt med andra hundar (Hubrecht et al. 1992 & Hetts et al. 1992). Resultaten på de här testerna visar på en positiv effekt av att låta hundarna bo med förare i hemmiljö. Det är kanske svårt att förverkliga hos försvaret men man kan fundera på om hundarna bör få vara med inne på logementen även nattetid för att höja välfärden. I Sverige verkar det inte finnas några konkreta regler för hur hemmen ska vara utformade för de hundar som bor hemma hos sin förare. I polisens författningssamlingar kan man enbart läsa att förarens hem ska vara lämpligt för hund, men inga konkreta riktlinjer. Varken polisen, tullen eller försvaret är undantagna från Djurskyddslagen (bortsett från de paragrafer vi tidigare

nämnt), däremot sker det inga inspektioner av hundarnas hemmiljö. Vi tror inte att hundarna får illa men då det inte sker någon kontroll finns det alltid en risk. Eftersom det är en verksamhet som finansieras med statliga medel anser vi att det borde ske någon form av regelbunden kontroll av dessa hundars hemförhållanden för att upprätthålla en god djurhållning.

När vi har sökt på statistik över skador hos tjänstehundar har vi inte funnit något som säger hur vanligt förekommande det är men enligt våra källor är det inte så vanligt med skador på tjänstehundarna och om det förekommer är det oftast småskador som ytliga sår och klobrott. Narkotikasökhundar utsätts för skaderisker när de söker på höga höjder och svårtillgängliga utrymmen. De utsätts även för en risk att bli trampade eller sparkade på när större folkmassor passerar genom tullen. I en studie gjord 2007 (Horváth et al. 2007) nämns att människor kan vara anledningen till stress hos polishundar, vilket kan stämma även för tullens och försvarets hundar. En annan tanke som slagit oss är hur långa perioder hundarna kan få sitta i en bil och om det kan vara skadligt för dem. Vi har till exempel funnit en studie som visar på att sökförmågan hos hundar minskar vid hetta (Gazit & Terkel, 2003) och att sitta i en bil en varm sommardag bör ju därför kunna påverka. Enligt L. Carlsson, Polismyndigheten Västra Götaland, måste polisen följa Jordbruksverkets bestämmelser för förvaring av hund vad gäller mått på burar och tiden de får vistas i bur. Vidare berättar han att det endast är vid patrullering som hundar får vara i bilen en längre tid, men då räknas det som transport istället för förvaring. Stannar man bilen för att vila släpper de alltid ut sina hundar, berättar L. Carlsson. Enligt det svar vi fått kan vi konstatera att polisen sköter det hela på ett bra sätt och att hundarna förmodligen inte utsätts för onödig vistelse i bilen som kan vara skadlig.

Tack vare att man fått fram så många raser genom evolutionen och aveln finns det möjlighet att välja på speciella egenskaper hos hunden. Apporterande hundar har visat sig ha höga poäng inom hantering och mottaglighet jämfört med andra rasgrupper (Seksell et al. 1999). Inom tullen är apporterande hundar vanligt förekommande kanske just för att de har de egenskaper som ovanstående studie påstår. Inom alla de användningsområden vi tagit upp i arbetet är hanhundarna störst till antalet. I en studie sägs det dock att hanhundar utgör ett större problem än tikar i aggression (Beaver, 1983). Samtidigt har Kenth Svartberg (2002) gjort studier på hundars djärvhet där resultatet visade på att hanhundar av rasen Schäfer visade mer djärvhet än tikarna av samma ras.

Schäfer, som är den vanligaste rasen inom de områden vi tagit upp, är ofta utsatt för förslitningsskador på rygg. Rasen är enligt flera studier överrepresenterad bland hundar med sjukdomar i länd- och korsryggsregionen, ofta i form av förträngningar av ryggkotor (Schulman & Lippincott, 1988; Wheeler, 1992; Danielsson & Sjöström, 1999). Detta kan bland annat visa sig genom smärta i bakre delen av ryggen, ovilja att sitta ner, ovilja att hoppa och/eller förlamade bakben (Wheeler, 1992). Denna typ av skador visar sig framförallt hos hanhundar och aktiva hundar inom till exempel tävlingslydnad, jakt eller arbetande hundar inom polis eller liknande (Wheeler, 1992; Danielsson & Sjöström, 1999). Detta tror vi kan vara en orsak till att Schäfer nu har börjat få ge plats åt den belgiska vallhunden Malinois. Enligt en studie gjord av Svartberg (2006) har Malinois ett högre genomsnitt på brukstävlingssmeriter jämfört med Schäfer, vilket vi tror kan vara ytterligare en bidragande orsak till rasens ökande popularitet som tjänstehund.

När man ska testa hundar för olika ändamål är det viktigt att kunna läsa av hunden med hjälp av deras kroppsspråk. För att kunna träna hundar att göra det man vill och få ett bra resultat måste man kunna läsa av deras kroppsspråk och kunna göra sig förstådd tillbaka. En

undergiven varg undviker ögonkontakt med de dominanta vargarna vilket är något som man vanligen inte eftersträvar när man tränar med sin hund. För att få en lyhörd hund som är lättlärd och foglig eftersträvar man oftast en hund som söker ögonkontakt och ”frågar” vad den ska göra.

Alla hunddjur har en väl utvecklat luktsinne vilket gör att vi kan använda dem till att söka olika saker med hjälp av deras nos. Då man ser på de uppgifter som hundarna utför hos polisen, tullen och försvaret så bygger alla uppgifter, förutom övervakningen, på att de använder luktsinnet. Om man ser på övervakningshundarnas uppgifter så anser vi att de kan härledas till deras förfäders beteende. När en övervakningshund utövar skydd hoppar de upp och biter personen, som är hotet, i armen (Mandilk & Gangloff, 1999). Det beteendet kan förmodligen kopplas ihop med vargarnas jaktbeteende, då de hoppar upp och biter större byten. När de utövar skyddsarbete och stoppar en flyende människa utövas också en del av jaktsekvensen, att jaga ett flyende byte.

Dagens tjänstehundar och de första tama vargarna har inte helt olika uppgifter. Vargen spårade byten och vaktade bostaden medan tjänstehunden spårar olika föremål och personer samt skyddar sin förare. Med detta i åtanke anser vi att dagens tjänstehundar får utöva sina naturliga beteenden och leva ett meningsfullt liv.

Sammanfattning

Alla våra domesticerade hundar härstammar från den vilda vargen (Savolainen et al. 2002) . Människa och varg började sitt samarbete i jakten genom att människan fick hjälp av vargen att spåra byten och vargen fick mat och skydd av människan (Clutton-Brock, 1995). Genom den biologiska och kulturella processen utvecklades den tama vargen till en domesticerad hund och för ca 4000 – 3000 år sedan började de grena sig i olika raser (Harcourt, 1974 in Clutton-Brock, 1995 & Clutton-Brock, 1995). Tack vare en artificiell avel har vi idag väldigt många raser med olika egenskaper (Clutton-Brock, 1995).

Idag använder den svenska staten hunden inom polisen, tullen, försvaret och kriminalvården. De används dels för att försvara sin förare och kunna hindra personer att fly men mest används de för att med hjälp av sitt fantastiska luktsinne söka olika ämnen och personer. För att hundarna ska få bli antagna till dessa uppgifter måste de genomgå en rad tester och prov för att säkra deras förmåga att klara av arbetet (SOU 2005:75). Efter godkända tester och prov dresseras hundarna inom deras olika områden och genomgår prov för att sedan få fortsätta i tjänst (SOU 2005:75). Polisen, försvaret och tullen använder sig av en mängd olika raser beroende på vilken uppgift de ska utföra, den vanligaste rasen är Schäfer (SOU 2005:75).

Hundar i statens tjänst är ibland undantagna olika paragrafer i de svenska djurskyddsförordningarna (DFS 2004:5; DFS 2004:18). Detta innebär bland annat att det inte sker någon kontroll av hur hundarna hålls samt att det inom försvaret inte finns några lagar för hur deras hundar får förvaras.

Vi har samlat fakta kring ämnet för att kunna diskutera och fundera över hur dessa tjänstehundar arbetar och vad som påverkar dem. Är hundarna evolutionärt sett lämpliga för arbetet som tjänstehundar och är deras vardagsliv och arbete anpassat till hundens naturliga behov och beteende?

Referenslista

Beaver, B.V. 1983. Clinical classification of canine aggression. *Applied Animal Ethology*. 10: 35-43.

Clutton-Brock, J. 1995. Origins of the dog: domestication and early history. In: *The domestic dog: its evolution, behaviour and interactions with people* (Ed. J. Serpell). Cambridge: Cambridge University Press

Danielsson, F., Sjöström, L. 1999. Surgical Treatment of Degenerative Lumbosacral Stenosis in dogs. *Veterinary Surgery*. 28:91-98

Davis, S. J. M, Valla, F. R. 1978. Evidence for domestication of the dog 12,000 years ago in the Natufian of Israel. *Nature*. 276: 608-610

Djurskyddslagen (SFS 1988:534)

Djurskyddsmyndighetens föreskrifter och allmänna råd om uppfödning, försäljning och förvaring av hundar samt om förvaringsutrymmen för och avel med hundar och katter (DFS 2004:18) Saknr L102

Djurskyddsmyndighetens föreskrifter om kravet på tillstånd enligt 16 § djurskyddslagen (1988:534) för hållande m.m. av häst, hund, katt och övriga sällskapsdjur (DFS 2004:5) Saknr L120

Gazit, I. & Terkel, J. 2003. Explosives detection by sniffer dogs following strenuous physical activity. *Applied Animal Behaviour Science*. 81: 141-169.

Hemmer, H. 1990. *Domestication: The decline of environmental appreciation*. Cambridge: Cambridge University Press.

Hetts, S., Clark, J.D., Calpin, J.P., Arnold, C.E., Mateo, J.M. 1992. Influence of housing conditions on beagle behaviour. *Applied Animal Behaviour Science*. 34: 137-155.

Horváth, Z., Igyártó, B-Z., Magyar, A., Miklósi, A. 2007. Three different coping styles in the police dogs exposed to a short-termed challenge. *Hormones and Behaviour*. 52: 621-630.

Hubrecht, R.C., Serpell, J.A., Poole, T.B. 1992. Correlates of pen size and housing conditions on the behaviour of kennelled dogs. *Applied Animal Behaviour Science*. 34: 365-383.

”Hundgöra – att göra hundar som gör nytta. Betänkande av Tjänstehundsutredningen” (SOU 2005:75)

Kalmus, H. 1955. The discrimination by the nose of the dog of individual human odours and in particular of the odours of twins. *The British Journal of Animal Behaviour*. 3: 25-31.

Kleiman, D.G., Eisenberg, J.F. 1973. Comparisons of canid and felid social systems from an evolutionary perspective. *Animal Behaviour*. 21: 637-659.

Kruk, M.R., Westphal, K.G., Van Erp, A.M., van Asperen, J., Cave, B.J., Slater, E., de Koning, J., Haller, J. 1998. The hypothalamus: cross-roads of endocrine and behavioural regulation in grooming and aggression. *Neuroscience & Biobehavioral Reviews*. 23: 163-177.

Lefebvre, D., Diederich, C., Delcourt, M., Giffroy, J-M. 2007. The quality of the relation between handler and military dogs influences efficiency and welfare of dogs. *Applied Animal Behaviour Science*. 104: 49-60.

Mandilk, F., Gangloff, M. 1999. *Training dogs for protection work*. London: J.A Allen.

Rikspolisstyrelsens föreskrifter och allmänna råd om Polisens hundverksamhet (RPSFS 2003:2)

Rikspolisstyrelsens föreskrifter och allmänna råd om prövning av Polisens hundar (RPSFS 2000:5)

Saetre P., Lindberg J., Leonard J.A., Olsson K., Pettersson U., Ellegren H., Bergström T.F., Vilà C., Jazin E., 2004. From wild wolf to domestic dog: gene expression changes in the brain. *Molecular Brain Research*. 126: 198-206.

Savolainen, P., Zhang, Y., Luo, J., Lundeberg, J., Leitner, T. 2002. Genetic evidence for an East Asian origin of domestic dog. *Science*. 298:1610-1613.

Schulman, A.L. & Lippincott, C.L. 1988. Canine cauda equina syndrome. *The Compendium on Continuing Education for the Practising Veterinarian*. 10: 835-844.

Seksel, K., Mazurski, E.J., Taylor, A. 1999. Puppy socialisation programs: short and long term behavioural effects. *Applied Animal Behaviour Science*. 62: 335-349.

Slabbert J.M., Odendaal J.S.J. 1999. Early prediction of adult police efficiency – a longitudinal study. *Applied Animal Behaviour Science*. 64: 269-288.

Socialdepartementet ”Översyn av tjänstehundsförsörjningen” (Ds 1994:90)

Steepniak, E., Zagalska, M. M., Śvitoński, M. 2001. Use of RAPD technique in evolution studies of four species in the family Canidae. *Journal of Applied Genetics*. 4: 489-499.

Svartberg, K. 2002. Shyness-boldness predicts performance in working dogs. *Applied Animal Behaviour Science*. 79: 157-174.

Svartberg, K. 2006. Breedtypical behaviour in dogs – Historical remnants or recent constructs? *Applied Animal Behaviour Science*. 96: 293-313.

Wheeler, S.J. 1992. Lumbosacral disease. *Veterinary Clinics of North America: Small Animal Practise*. 22: 937-949.

Wilsson E., Sundgren P-E. 1997. The use of a behaviour test for the selection of dogs for service and breeding, I: Method of testing and evaluating test results in the adult dog, demands on different kinds of service dogs, sex and breed differences. *Applied Animal Behaviour Science*. 53: 279-295

Hemsidor

www.skk.se, Svenska Kennelklubbens rasstandard, 2007-11-14

www.tullverket.se/se/om_oss/narkotikasokhundar, 2007-11-14

www.tullverket.se/se/om_oss/narkotikasokhundar/Kunskap_hos_forare.htm, 2007-11-14

Personlig kommunikation

Ida Ling Tullverket, personlig kommunikation, 2007-11-05 & 2007-11-27

Leif Carlsson, Polismyndigheten Västra Götaland, personlig kommunikation, ”Presentation av polishunden”, 2007-10-18

Leif Carlsson, Polismyndigheten Västra Götaland, personlig kommunikation, 2007-11-28 & 2007-12-04

Major Fredrik Frölén, Stf C Försvarets hundtjänstenhet, personlig kommunikation, 2007-11-22 & 2007-11-23

Vid **Institutionen för husdjurens miljö och hälsa** finns tre publikationsserier:

- * **Avhandlingar:** Här publiceras masters- och licentiatavhandlingar
- * **Rapporter:** Här publiceras olika typer av vetenskapliga rapporter från institutionen.
- * **Studentarbeten:** Här publiceras olika typer av studentarbeten, bl.a. examensarbeten, vanligtvis omfattande 5-20 poäng. Studentarbeten ingår som en obligatorisk del i olika program och syftar till att under handledning ge den studerande träning i att självständigt och på ett vetenskapligt sätt lösa en uppgift. Arbetenas innehåll, resultat och slutsatser bör således bedömas mot denna bakgrund.

Vill du veta mer om institutionens publikationer kan du hitta det här:
www.hmh.slu.se

DISTRIBUTION:

Sveriges lantbruksuniversitet
Fakulteten för veterinärmedicin och
husdjursvetenskap
Institutionen för husdjurens miljö och hälsa
Box 234
532 23 Skara
Tel 0511-67000
E-post: hmh@slu.se
Hemsida: www.hmh.slu.se

*Swedish University of Agricultural Sciences
Faculty of Veterinary Medicine and Animal
Science
Department of Animal Environment and Health
P.O.B. 234
SE-532 23 Skara, Sweden
Phone: +46 (0)511 67000
E-mail: hmh@slu.se
Homepage: www.hmh.slu.se*
